

Kliimaseaduse vajalikkus Eestis

Keskkonnaõiguse Keskuse analüüsi
tulemuste tutvustus

Kärt Vaarmari 25.01.23

Analüüsi põhilandmed

- Tellija Eestimaa Looduse Fond
- Töö teostamise periood: mai-detsember 2022
- Analüüsi koostasid: KÕKi juristid Kärt Vaarmari ja Triin Jäädmaa
- Põhiküsimus: kas ja millisel kujul oleks Eesti kliimapoliitika reguleerimisel kasu kliimaseadusest
- Lähtekoht: kliimapoliitika õiguslik raamistik peab olema ühelt poolt reguleeritud nii, et võimaldada selget, kiiret ja tõhusat tegutsemist, ning teisalt olema piisavalt paindlik, et minna kaasa vajalike uuendustega.

Analüüsi põhijäreldus

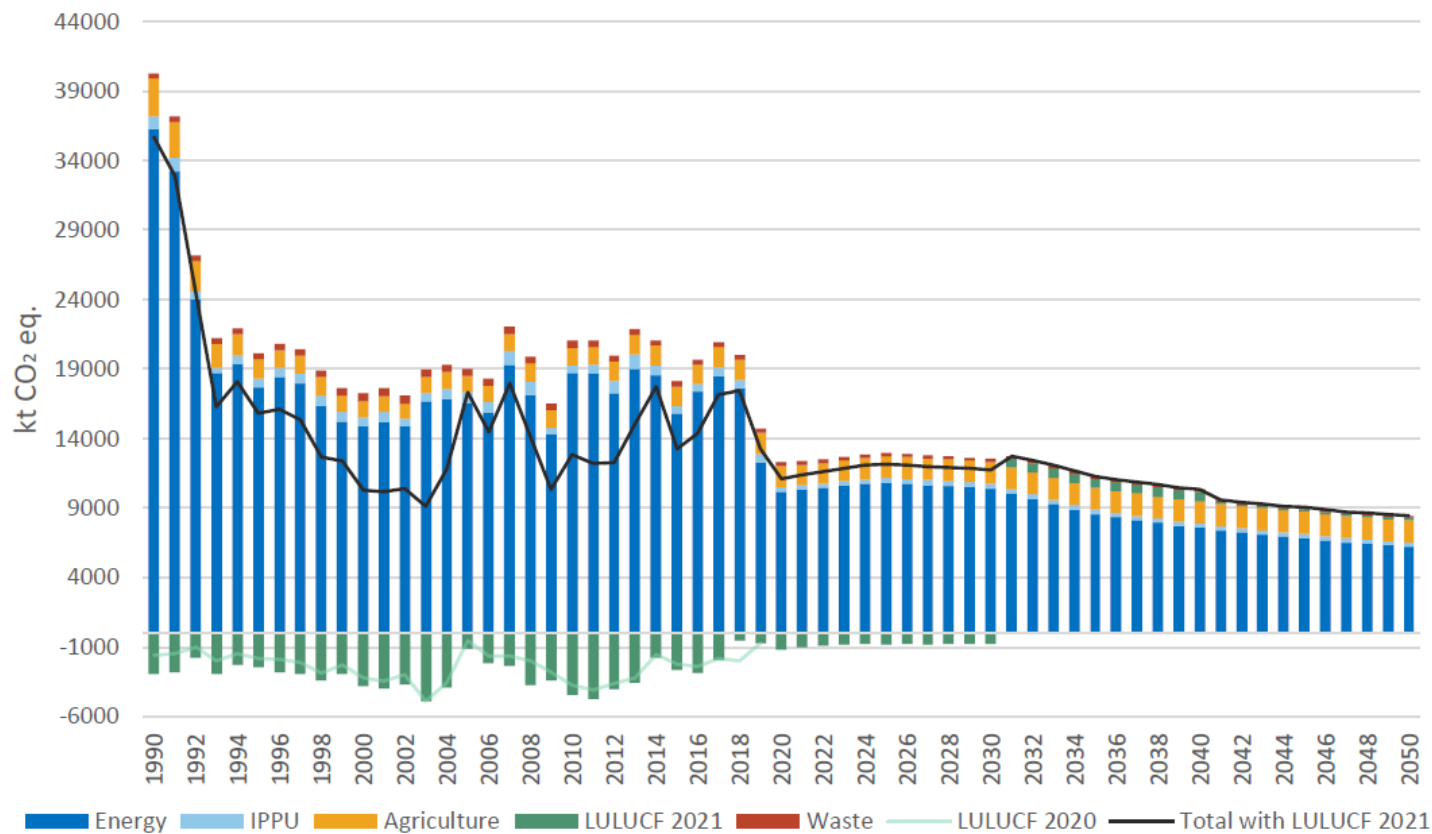
Eesti vajab õiguselguse
loomiseks ning mõjusaks
kliimapoliitikaks
eraldiseisvat
kliimaseadust.

Kliimaeesmärkide
ja meetmete
seadmine Eestis:
hetkeseis

Eesti kliimaeesmärgid

- **Strateegilised planeerimisdokumendid**
 - Eesti 2035: kliimaneutraalsus aastaks 2050
 - KPP (2017): aastaks 2050 KHG vähendamine 80%
 - ENMAK (2017) – lähtub KPP eesmärkidest
 - Maapõuepoliitika põhialused (2017) – põlevkivi!
- **Õigusaktid**
 - Kliimaeesmäärke ei ole seatud, TE riiklik eesmärk seatud EnKS-s (mai 2022)
 - Meetmed EnKS-s, KHG kauplemise süsteem AÕKS-s
 - Arendustegevuste kliimamõju hindamine puudulik

*LULUCF sector's reference year 2018 used in projections is consistent with Estonia's 2021 submission to the UNFCCC on 15th of April 2020 (NIR 2021)

Figure 3.10 Total GHG emissions 1990–2050 in WAM scenario, kt CO₂ eq.

Eesti ametlik KHG emissioonide prognoos (2021). Allikas: KeM

Vajadus kliimaseaduse järele

Õigusselgus

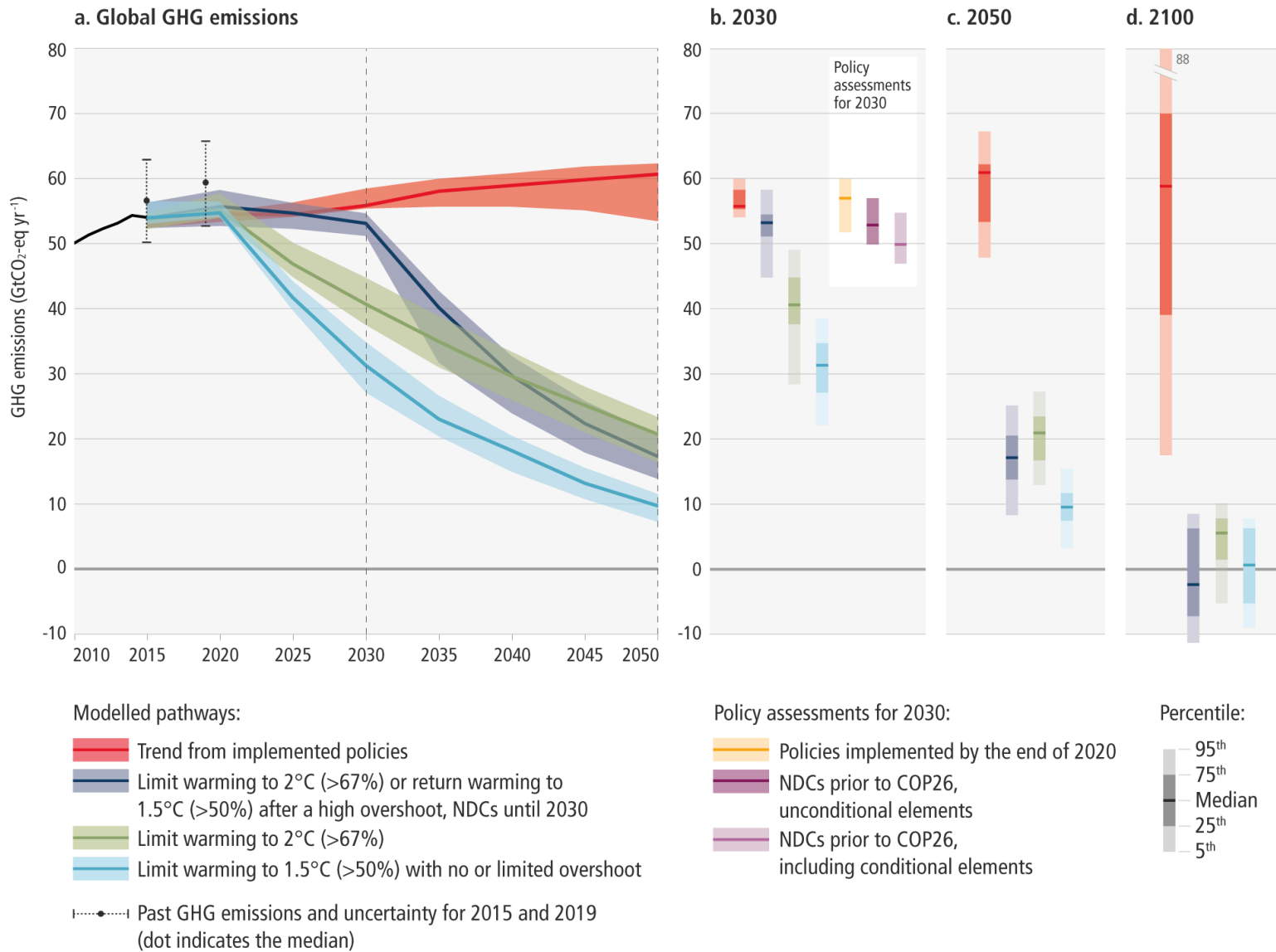
- Eesti õiguse puudujäägid:
 - Õiguslik regulatsioon hektiline
 - Kliimapoliitika suunad ning kliimaeesmärkide seadmine on lahendatud peamiselt strateegilistes arengudokumentides, mis on osalt aegunud ja omavahel vastuolus
- Eesti õigus tugineb suuresti EL õigusnormidele, aga:
 - EL õigusest ei tulene liikmesriikidele individuaalset kohustust saavutada oma KHG heite vähendamise aastaks 2050 kliimaneutraalsus
 - EL õiguses ei ole paika pandud kliimaneutraalsuseni jõudmise vahe-eesmärke
 - EL õigus ei pane paika liikmesriigi sisest kliimapoliitika ja -meetmete juhtimisraamistikku.

Põhiõiguste tagamise vajadus

- Põhiõiguste piiranguid võib kehtestada üksnes seadusega (nn seadusliku aluse põhimõte).
- Saksa konstitutsioonikohtu otsus 2021 (*Neubauer jt*)
 - Saksa kliimaseaduse algne, 2019. a redaktsioon lükkas KHG heitkoguste vähendamise koormuse pöördumatult edasi 2030. aasta järgsetesse perioodidesse, mis toimuks aga noorema põlvkonna õigusi rikkudes. Kliimasoojenemise piiramine oleks sel juhul võimalik ainult kiireloomuliste ja lühiajaliste meetmetega, mis tähendaks sisuliselt kõigi põhiseaduslike vabaduste drastilist piiramist, kuna kõik inimelu valdkonnad on KHG emissioonidega seotud.

Projected global GHG emissions from NDCs announced prior to COP26 would make it likely that warming will exceed 1.5°C and also make it harder after 2030 to limit warming to below 2°C.

Kliimaseaduse võimalik sisu

Kliimaseadus peab olema:

- **Eesmärgistatud**

- Kvantitatiivselt määratletud lühi- ja pikaajalised kliimaeesmärgid
- Nõuded kliimaeesmärkide seadmisele ja ümbervaatumisele

- **Juhitud**

- Pika- ja lühiajalise plaani koostamise raamistik ja ajakava
- Seatud kliimaeesmärkide saavutamise eest vastutajad
- Eesmärkide täitmise edusammude seire raamistik ja ajakava
- Lisameetmete võtmise raamistik kiireks kursimuutuse korrektuuriks

Kliimaseadus peab olema:

- **Teaduspõhine**

- Tuginemine teaduslikele andmetele, vajadusel teadusnõukogu

- **Nõudlik**

- Kliimaeesmärkide ambitsiooni vähendamise keeld (*no backsliding*)
- Paindlikkus eesmärkide ambitsioonikamaks muutmiseks

- **Kaasav**

- Avalikkuse kaasamise selged nõuded (sh kliimakogu)

Võtmeküsimused

- Milline seadus on mõjus?
- Kuidas teha head seadust võimalikult kiiresti?
- Millist regulatsiooni on kohe praegu vaja? Mis võib jääda hilisemaks?

Kaalumisest

- **Saksa konstitutsioonikohtu otsusest:**
 - GG Art 20a [*riigi kohustus kaitsta elu loomulikke/looduslikke aluseid ka tulevaste põlvkondade jaoks*] ei ole teiste huvide ees absoluutselt prevaleeriv. Konflikti korral tuleb seda kaaluda koos muude põhiseadusest tulenevate õigushüvede ja põhiseaduslike printsiipidega.
 - Kaalumise protsessis tuleb kliimameetmete võtmise kohustusele anda suurenev kaal, kuna kliimamuutus tugevneb.